

Kenéz Ferenc

„HOGY, HÁT TE NEM
ÍRTÁL NAPLÓT?”

EMLÉKKÖNYV

2010. 06.20.

Megírtam az ugrótorony-verset. Már mint az alapszöveget. Kérdés, érvényes-e a szöveg mélyén húzódó felismerés? Hogy ez-e valójában az alaphelyzetből adódó „történelmi-lírai következmény”? Ezt még sokszor át fogom gondolni. S fontolgatom a Kolozsvár-poéma új címét is: Országnyelvtan...

06.21.

Lányaimtól elhoztam a négy kicsit (Abigél nyolc, Tamara hat, Tomi két hónappal négyen túl, Lénárdka két hónap múlva négy) meg a tizenhárom éves Sárkát. Itt lesznek négy napig, s aztán visszük ki őket Dunaalmásra. Így hát zajlik az élet mind a négy szobában. (Sőt, hát zajlik a konyhában, előszobában, fürdőben és a vécén is!) Igaz, én most behúztam a kis dolgozóm ajtaját, meg tegnap délután is. Hát azt a pedagógiai eltökéltséget, amelyet Németh László alkalmazott lányai nevelésében, sajnos, sem a szülők, sem mi nem tudtuk érvényesíteni. (Pár évvel ezelőtt, nem minden célzatos-ság nélkül, mindkét lányunknak odaadtam a „Lányaim”-at.) Ahhoz minden bizonnyal ugyanolyan pedagógiai reformgondolkodás, rendszer, műveltség, nevelői (hogy azt ne mondjam: tanáros) alkat és szinte laboratóriumi, apai kísérletező kedv – nem is kedv, hanem készenlét! – kellene, ami Németh Lászlóban eleve megvolt. Ha követni tudtuk volna is, csak másolnánk példáját, azaz hogy egy más családi helyzet, emberi viszonylatrendszer és nevelői készség felismeréseire támaszkodnánk. Próbáltunk mi ezt-azt „kicsipe-

getni” az ő tanácsaiból, módszereiből, de hát éppen az a vicc, hogy ez csak úgy „kicsipegetve” nem alkalmazható... nem megy... Vagy az egész életrend úgy van beállítva, úgy van modellezve, mint nála, vagy mindenkinek meg kell találnia a maga gyermek- vagy unokanevelési stratégiáját... Úgyhogy most kinyitom a szobám ajtaját... S megyünk a játszótérre. A Grundra...

06.22.

A júniusi *Látóban* benne van az *Öregirka* hosszabb részlete. Örülök neki. És a *Helikon* is hoz a következő számban egy egyoldalas összeállítást. A *Székelyföldről* Lövétei ifiúr jelezte, szívesen közölnének ők is belőle. Mondom: várjunk egy kicsit vele, hiszen a júliusi számban hozzák a Gyermekrajzaim utolsó „csokrát”, azzal együtt tavaly február óta ötvenvalahány darab, szinte az egész kötet megjelent a lapokban. Ám magáról a kötetről semmi hír Pallaséktól, illetve láttam a *Communitas* Alapítvány szépirodalmi pályázati eredményhirdetését, a könyv nem kapott támogatást. Hogy most mi a szándéka a kiadónak, azt nem tudom. Nem is az a baj, hanem az, hogy nem tudom, milyen „szándékom legyen” most nekem a könyvvel kapcsolatban. Időközben egy apró, de lényeges szerkesztői-szerkezeti változtatást vittem be a szövegbe: az utolsó vers, *A hatvankettedik gombirat meséje* szövegébe tételesen beiktattam az utalást, hogy a gyermekrajzok „emlékleírásai” mellett egy öreg füzetet is találtak a „kulturális antropológusok” a toronygombban. S aztán kezdődik a könyv második része, az *Öregirka*, anyai dédanyám életrögzítésének-naplójának az enyémnél autentikusabb, száz évvel korábbi „toronygombirata”. Pécsi Györgyi a *Kortárstól* nem fogadta az *Öregirka*-részletet, szavai szerint érdekes az ötlet, de bőbeszédűnek tartja a megvalósítást. Pedig hát ugye abban a naplóban egy szóval sincs több, mint ami „kellene”. Ezt válaszoltam neki: „Nem vettem zokon, hogy nem vállalják az *Öregirka*-szöveget, magam is kételkedve nézem, hogy egyáltalán folyóiratba való-e. Ez persze, azon a tényen, hogy a közel 2000 soros »szöveget« készen van, mit sem változtat. Bizonyára nem annyira »poétikai mű«, mint »poétikai demonstráció«. A manapság olyannyira csinálmányos poétikai időben egy »tiszta tárgyat« akartam elhelyezni a költészet terében, még ha az »talált tárgy« is... Egyben talán a »vendégszöveg-kultusz« végletekig vitt változatát is »mutatja« a szöveg... Ha netán itt én magam is bőbeszédű voltam, nézze el nekem...” Két nap múlva visszajelzett: „Köszönöm, tényleg érdekes, kíváncsi vagyok a könyvre, úgy vélem, kötetben másként fog látszani. Más verseit várjuk...”

06.23.

Megint a szokásos álom, ki tudja, hány századik változatban már: *valahol vagyok, s onnan vissza akarok menni valahova*. Mintha bársonnyal bélelt, dobozszerű valami belsejében volnék, innen is, onnan is ajtók nyílnak, aranycirádás ajtók, mint az operaház páholyfülkéi, de egy kicsit mégis mintha egy közvéccé fülkeajtói egymás mellett, hát persze, az egyik mögött ott van a mi lakásunk, villan át bennem, majd a folyosó végi közös konyhában találok magam, több idegen asszony süt-főz a közös tűzhelyen, Ágnes egy vágódeszkán iszonyatosan gyorsan aprít valamit, nem, nem, vissza kell menni valahova, ezt érzem, s hirtelen mintha egy szeméttelenen volnék, ám a hátam mögött egy olyan falusi kocsmaféle van, a falak szegletében hajléktalan kinézetű csavargók fekszenek, de tudom, hogy ezek valami menekültek, akik sorsukra várnak, az utca vége felől subás ember fekete bivalyokat terelget, látszik jól, hogy öreg, kivénhedt állatok, de mégis olyan kicsik, mintha kutyák volnának, a kocsmá előtt felverik a port, szarvuk villog a porban...

06.24.

Hosszú, futós nap után megérkeztünk Dunaalmásra a négy kis unokával. Még délben, otthon, mikor már minden összecsomagolva, lehordva kocsiba, ház elrendezve, azaz végre indulásra készen, megjegyeztem: na, nekem már elegendő is volt Dunaalmásból. Estére, már itt, annyiban békülök a helyzettel s magammal, hogy hozzáteszem: ezután két gyereknél többet egy időben, egyszerre nem hozunk ki. Türelmetlen vagyok s rosszkedvű, miközben a dolgok „oroszlán-része” Ágnesre hárul. A kert elvadult, a fű óriási, de éppen ettől valahogy életesebb, ha jobb hangulatban volnék, talán azt mondanám: édenkertibb, mint a jobbról-balról lenyírt telkek. Az igaz viszont, hogy szúnyogokról az édenkertben nem esett szó...

06.25.

Cseke Péter jelentkezett be Skype-on. A Honterus könyvesboltban ünnepezték Deák Ferenc 75. születésnapját. Annak idején (tíz éve éppen?) ámulattal és gyönyörűséggel lapoztam *Betű és rajz* című albumát, melyben könyvtervezői munkásságát összefoglalja. Ferikó még mindig itt, Szegeden dolgozik. Munkahelyével, a Mozaik Tankönyvkiadóval kapcsolatban ne-

kem személyesen nagyon rossz emlékeim vannak. Négy-öt éve megkerestek, engedném meg, hogy a harmadikos olvasókönyvbe beszerkesszék egyik gyermekversikémet. Ingyen és bérmentve, ha lehet, merthogy „az oktatás-nevelés nemes céljairól” van szó. Majd közölték, ha ez nem lehetséges, úgy öt évre kötnének egy felhasználási szerződést, s fizetnének érte évente egyezer forintot! Azaz két csomag cigaretta árát. Hát ezen akkor annyira felháborodtam, hogy megírtam az oktatás-nevelés nemes céljait fizetésért szolgáló szerkesztőknek: ha majd az unokámnak ingyen adják a tankönyvet az iskolában, én is adom „ingyen” a verset. Különben kössük csak meg a szerződést, s fizessék ki a két doboz cigi árát. Később, mentegetőző válaszelevelében a szerkesztő megírta: időközben annyi anyag gyűlt össze, hogy köszönik szépen, de végül mégsem került be a versem a válogatásba. Pedig milyen jó lett volna, ha bekerül, morfondírozok most utólag, hiszen a lenti szobában az egyelőre még reggeli álmát alvó Abigél unokám ősszel harmadikba megy, s iskolája a Mozaik kiadó tankönyveit használja!... „A nagypapa verse a tankönyvemben!” – azért az mégiscsak jelentett volna valamit!... Sokkal többet, mint két doboz cigi ára... Tulajdonképpen valami megfizethetlent.

06.26.

Ezzel-azzal – magyarul: semmiségekkel – telt a nap, délelőtt vagy húsz tételből álló bevásárlás Tatán, Sárikával, persze, elmondtam neki, figyelj csak meg, mikor hazamegyünk s kipakolunk, Nagymama veszi sorra a tételeket, s megmondja, mit miért nem kellett volna vennünk, vagy miből kellett volna másfélét vennünk, úgy is lett, Sárika kaján mosollyal figyelte az ajtóból a purpárlét, én már megszoktam (Mama nem szokott soha veszekedni apával bevásárlás után?, kérdezte Sárikától nagymama, nem, mondta Sárika, érdekes, jegyezte meg nagymama), ebéd után az ajándékba hozott s az első használat után máris eltört kínai vízpisztoly ragasztgatása kis Tamásnak, aztán a frissen megragasztott s ismét eltört játékszer újbóli ragasztgatása, társítva az eseményt a három nappal ezelőtthez, amikor a hajnyírásért jutalmul kapott kínai műanyag motorbiciklije tört el délutánra, s én még a kínai ipar előretörése miatt kínai iskolába akartam íratatni Abigél unokánkat, a kínai ipari előretörés a házunk táján annyiban érzékelhető, hogy minden kínai játék előre „tör”, vagyis eltörik, még mielőtt igaziból használatba vennék azokat... Nézem a kis kínai lányt a tatai Ázsia-áruházban, és nagyon szeretném tudni, hogyan élt odahaza... Szeretném látni azt

a falut, ahonnan eljött, a házát, a szüleit, a rokonságát, a rizsföldeket, a hegyeket a falu körül, a folyócskát, ahova lejárt gyermekkorában, szeretném megérteni, hogy amit megélt az övéi között, s a több ezer éves történelem miért volt olyan kevés, hogy fölcserélte erre az iszonyatos állandóságra a tatari Öreg-tó partján, a használhatatlan dolgokkal megtömött polcok között?

06.28.

Ez már igen, beköszöntött az igazi nyár, most már olyan Dunaalmás, amilyenért idejöttünk! A gyermekek a négy nap alatt nagyjából beletanultak, beilleszkedtek a szokás-rendbe, meg abba is, hogy szűnyog van, s a szűnyog csíp. Este lefekvés előtt Ágnes megjegyzi: „Jaj, hát megesznek engem ezek a szűnyogok!” Mire kis Tamás felkapja a fejét: „Nammama, attán reggelre nem marad belőled semmi!” Márpedig kellene maradjon, hisz a következő napon valakinek meg kell sütnie a születésnap tortát. Sárrika most lesz 13 éves. Én ugyan váltig szorgalmaztam, menjünk be Tatára, üljünk be egy cukrászdába, kapják meg a gyermekek a maguk két-három szelet süteményét készen, az egész napi készíttetés helyett, s mindjárt nyugalmasabb lesz a nap, ám Ágnes némi fejcsóválás után leintett. Ebben a házi torta más íze, a szeretetteljes csinálás öröme s a spórolás szándéka mellett bizonyára egyéb is van. Nemrég felidézte, hogy édesanyám milyen megjegyzést tett nővéremre, amikor az rövid szalontai hazalátogatása idején hol ebben akart segíteni, hol abban, hol ablakot akart mosni, hol a zöldséget akarta megpucolni. „Jajj, hagyjad már, ne legyél olyan szolgálélek!” – szólt rá édesanyám. „Biztos én is olyan szolgálélek vagyok!” – jegyzi meg Ágnes.

06.29.

Győri Laci zeneszerző és zenész barátom hívott Kolozsvárról. Ó, hol vannak már azok az idők, amikor a romániai magyar könnyűzene „nagy reménységeiként” együtt szerepeltünk a székelyudvarhelyi Siculus Fesztiválon! Hetvenháromban, hetvennégyben?! Lacika együttesével két-három zenei díjat hozott el, én magam a szövegírói díjat kaptam, azt hiszem, nagyrészt a zsűritag Márki Zoltánnak köszönhetően... Itt és most erről megemlékezni annál „helyénvalóbb” dolog, mivelhogy egy még régebbi hasonló próbálkozásom és együttműködésem emléke is éppen itt, Dunaalmáson idéződött fel. A szintén kolozsvári zenész és fiatal zeneszerző Manyák Erikkel még egyetemista korunkban volt egy hasonló „összefogásunk”, amikor

a nagy sikerű anyaországi Ki mit tud? táncdalfesztiválra nevezünk be közös szerzeménnyel... Hát innen még visszajelzés sem érkezett művünkre. A dolog felemlítése bizonyára eszembe se jutna most ebben a naplóban, ha Manyák Erik nevét fel nem fedezem pár évvel ezelőtt... a dunaalmási zeneiskola tanárainak névsorában! A helyi műkedvelő-színjátszó csoport évi bemutatóján, melynek ő volt a zeneszerzője, odamentem hozzá, s amolyan „Na, találd el, ki vagyok!” alapon idéztem emlékezetébe azt a réges-régi táncdalfesztivált... „Igen?” – mondta kurtán. „Örülök!” És kezet ráztunk. És ez a kézfogás teljesen ki volt ürülve...

06.30.

Nagymamát nem ették meg a szúnyogok, így a születésnap tortája el is készült. Reggel szedett mellé egy kerti csokrot, liliomból, tearózsából, az asztalra tette, a nyitott ablak elé, s úgy vártuk a gyermekek ébredését. Talán emlékezetes marad. („Mi volt a reggeli?” „Torta!”... Álmodni sem mertem volna ilyen gyermekkoromban. Nem azért, mert nem volt torta, hanem mert az élet elfogadott rendje nem „olyan”, hogy tortával kezdjük a napot.) Aztán a másfél kilónyi kipotyolt rántott hússal irány a strand. Az esti hétórás zárás a gyermekeket természetesen még vízben találja...

07.01.

Megint csak a magyar zászlóról... Igaz, Imre szomszédnál még most sem került sor a zászlófelhúzásra, de a minap, hogy végigmentem a településen, már egyre több helyen lengett a piros-fehér-zöld. Nem a falusi házakon, hanem csak itt, a domboldali üdülőövezetben. Úgy gondolom, nem annyira a nemzeti érzés megvallásáról van itt szó, mint inkább annak a gondolatnak a kinyilvánításáról, hogy „Ez itt az én Magyarországom!” Vagyis hogy azt a másikat, úgy egészében nem, de itt ezt a kis kertet, házat, telket, a diófát a kapun túl, ezt igenis az én Magyarországomnak kell tekinteni. Vagyis a gesztus egy „ország-rész” saját birtokbavételének kinyilvánítása. Az itt lakó Stiffner Gábornak, a *Vasárnapi Újság* főszerkesztőjének a házához viszont nem látni a lobogót, holott ideköltözésük pillanatától kezdve, éveken át ott lengedezett. (Ahogy a *Vasárnapi Újság* főszerkesztőjének a házához illik is talán.) Csak annak tudhatom be a dolgot, hogy elköltöztek innen az elmúlt fél év során. Itthagyták másra az ő „kis Magyarországot”. Az a nagy, az egész, neki viszont akkor is megvan. (Ami úgyszintén „illik” a *Va-*

sárnap *Újság* főszerkesztőjéhez.) A műsort magát már évek óta nem hallgatom... Nem olyan, mint a zászló... A piros túl piros, a fehér túl fehér, a zöld túl zöld benne... A három alapszín túlságosan fel van hevítve... Az egész kissé olyan, mint amikor csápolnak a zászlóval... Nem a jelleg dominál, hanem a gesztus... Az ember meg csak figyelheti, nehogy már fültövön csapják a nagy lelkesedésben...

07.02.

Egyszer-kétszer már megfordult a fejemben, hogy ez a napló legyen majd az én utolsó kiadott könyvem. Öt év múlva lesz ötven éve, hogy nyomtatásban megjelent az első versem. Akkorra gondoltam közreadni. S azután bármit írok, gondolom most, nem teszem közzé, hagyom az „utókorra”. Olyan nevetséges volt hallgatni a múltkor a Görgey Gábor-interjút Veiszner Alinda műsorában, amikor a nyolcvanéves ünnepelt azt fejtegette, hogy erőre kapott a lírai vénája, s elkezdett verseket írni. Ez ilyenkor már olyanira csak magánügy, vagy csak irodalomtörténet, hogy az ember tegye be egyenesen a fiókjába. Nem hiszem, hogy a derékhadból, a negyvenes fiatalokból valaki is valódi érdeklődéssel várná, mi is van Görgey Gábor új verseskönyvében. Minél kevésbé sarkos, minél lekerékítettebb egy életmű, annál kevésbé hat. No persze, itt kellene belegondolni – hasonló kegyetlenséggel – a saját írói mibenlétre is... De hát, végül is, épp azt tettem ebben a passzusban.

07.03.

Délelőtt gyermekekkel az iskola melletti játszótéren. Kis Tamás érdekes módon „játszotta vissza” az előző nap tanultakat a katolikus és a református templomok különbözőségéről: tett-vett a kis összegyűjtögetett gallyaival, fadarabkáival, pálcáival, és hallom, hogy motyorékolja: ezek református botok, ezek katolikus botok...

07.04.

Nem tudom, kedves Cseke Péter, beleegyeznél-e, hogy tegnapi pár sorodat ide illeszthessem naplómbe. Hát egyelőre ideillesztem: „Ma befejeztük, három nap után, az államvizsgáztatást (23+28+12), holnap már egy bukaresti doktori védésre indulok, 7-én pedig nálam lesz egy budapesti

doktoranduszom védése. És akkor a *Korunk* szeptemberi számának anyagait is le kell adnom július 11-ig, mert 12-én már Székelyhídon leszünk két hétig (ennek első része egy ifjúsági tábor). Ez nálam a »csúcsra járatás«. Utána viszont két hónapig nem vagyok jó semmire: betűundor, tévéundor, ... undor. Egyedül a víz. Az áldott semmittevés. Ott is lesz majd internet-hozzáférésem. Mármint Székelyhídon, délutánonként. Ha lesz barack, ráhajtok a barack-kúrára. Ahogy eddig is, minden évben. De attól tartok, hogy az esőzések...” Válaszomban megírtam, tudok én a „barack-kúrának” olyan „változatáról” is, amelyet nem akadályozhat meg időjárás...

07.06.

Kissé átszaladtak a napok fölöttem. Tegnapelőtt bementem Pestre, hazavittem két unokát, intéztem a dolgaimat. A postámban várt a friss *Helikon*, kinyitom, nagy döbbenetemre benne egy dupla oldalon az *Öregírka* négy-öt részlete! Olyan izgalomba jöttem, hogy rögtön összecsuktam a lap-számot, beraktam a táskámba, olvasóként nem akartam ilyen hirtelen szembesülni ezzel a „nagy volumenű” anyaggal, talán meg is ijedtem kissé, hogy mit követtem el, s mi lesz a véleményem a dologról, jó, most akkor megyek intézni, amit kell, közben majd beülök valami kávézóba, s ott, mint egy akármilyen pesti újságolvasó, majd átnézem a lapot. Vagyis azt akartam, hogy „abból a kontroll-közegből” olvassam újra ezt a régi szöveget, annak a közegnek a szemével, amelyik ül a délelőtti budapesti kávézóban, s olvassa a friss lapokat. Nos, hát ez így is történt, s bár hogy más szemmel sikerült volna olvasnom saját szövegemet, azt nem mondhatom, azt viszont igen, hogy éreztem: ha én itt most felemelkednék az asztalomnál, s fennhangon olvasni kezdeném a jelenlevő publikumnak, hát disszonanciájával együtt – illetve éppen azzal – elementáris hatást válthatna ki... Így aztán, ebben megnyugodva, lassan összehajtogattam a lapot, fizettem, s kiléptem a kávézóból...

06.07.

Egy nappal később viszont már muszáj ideírnom azt az észrevételt, amit kérésemre Cseke Gabi tett chat-formában: „Szia, a könyvtárban megtaláltam a 12-es számot, s benne a poémádat. Alapvetően tetszett, sodró erejű. Nem tudtam eldönteni, hogy részlet-e egy hosszabb vállalkozásból, vagy lezárt valami. Ettől függetlenül lehet ez is, az is. De ha csak részlet, akkor

biztos a dimenziói is tágasabbak, szerteágazóbbak. Másik kérdőjeles észrevételem a sorisméltésekre vonatkozik. Nem tudtam öntörvényű magyarázatot leszűrni magamnak arra nézve, hogy ezt Te milyen megfontolásból alkalmazod. Igaz, hogy balladássá, hangsúlyossá teszi mindazt, amit a dédi elmesél, de mert gépies konvención alapszik, nagyon hamar kioltódik a hatása, és inkább csak akadály a olvasásnak. Persze, neked jobban kell tudnod, hogy mit miért és hogyan, én csak a benyomásomat tudtam tolmácsolni. Ilyen terjedelemben inkább modorosság íze van...” No, hát ezzel most az a probléma, hogy igen-igen megbízom a Gábor kritikus szemléletében... Ha nem érzékelte, hogy ez egy formai törvényszerűség, hogy én itt valami műfaji rituálét, netán „műfaji harakirit” hajtok végre, vagy celebrálok, s hogy ez éppen azért nem modorosság (még ha az is), s hogy ez csakis így, nem húsz-huszonöt, hanem kétezer soros változatban demonstrálódhat, elgondolkoztató... Még akkor is, ha véleménye a tényen magán már nem változtat: ez a szöveg már így kerül be az élő irodalom szellemtestébe, aztán az vagy megemészti, vagy kilöki magából... Némi fermentációs kísérőjelenségek és velejárók után... Netán kissé megmozgatja az érrendszert... Nem árt az... Cseke Peti két napja tett említést a szellemvilág időnként bekövetkező „csömöréről”... Amikor megundorodik önmagától... „És harakirit akar elkövetni!” – teszem én hozzá...

07.08.

Megint hoztam négy darab százforintos (!) könyvet a piaci antikváriustól. Stefan Zweig novelláit, elsősorban azért, hogy újraolvashassam a *Sakknovellát*, örömmel a Bartalis-memoárt, *Aki én voltam egykor*, Harsányi Zsolt Munkácsy-életrajzát, elsősorban Anikó lányomra gondolva, és Saul Bellow *Herzogját*, nem olvastam annak idején, pedig úgy emlékszem, megvolt nekünk, a Kritérium Horizont-könyvek sorozatában. Lassan megtelik dunaalmási négypolcos, üveges könyvszekrénykénk. Itt az íróasztalomon továbbra is a Németh László-tanulmánykötet, Kertész Imre *Kudarca* és a nagyszalontai fotóalbum fekszik. Utóbbi gyakran forgattam a *Gyermekrajzok* írása idején. Tegnap olvastam Ferenczes Pista szép és megrendítő valomását szülőföldjéről a Hargita Megyéért-díj átvétele kapcsán, s éreztem, kissé talán sajnó szívvel, hogy én mennyire nem lennék méltó semmilyen Nagyszalontához fűződő elismerésre. Bár az igaz, hogy Nagyszalontát, mint „szülőföld-élményt” Sinka óta senki nem fogalmazta újra. Márpedig an-

nak jó fél évszázada... Úgy hát ideje volt valamit újra elhelyezni a „toronygombban”...

07.09.

Anikó lányommal és három unokával déltől estig a tatai strandon. Pázsit, ősfák, virágok, virágok mindenfelé, és négy-öt ragyogó medence. És akkor újra Nagyszalonta, a strand, ahol annyi ragyogó nyári napot töltöttem el. Nem is tudom, hogyan engedte meg édesanyám, hogy a nyarakat rendszeresen átstrandoljam. Egy cseppet sem éltünk jobban, mint a környékbeli barátaimék, de nálunk föl sem merült soha, hogy nincs meg az az 1 lej a strandra, pontosabban, hogy az az 1 lej másra kellene. Igaz, hetedikes, nyolcadikos, kilencedikes koromban minden nyáron dolgoztam egy-egy hónapnyit, de hát ennek a pénze az én „számlámra” ment, valami iskolai nyaralásra, ősszel megvásárlandó ruhára, cipőre. Ugyanígy hét évvel nagyobb nővérem is, aki első évet végzett orvostanhallgatóként (nem akármilyen dolog volt ez akkoriban Nagyszalontán!) letette a vizsgáit, hazajött, s ment a rizstelepre mezítlábas munkára egy hónapig. De ezek a pénzek mindig beforogtak a mi életünkbe, soha nem a ház tatarozására, vagy disznóvásárláshoz lettek felhasználva, amivel a gyermek csak keserű szívvel tudott volna azonosulni. (Bármennyire is szerette, mondjuk, a szárazkolbászt!)... És hát a strandon nagy élet folyt: az akkori 17–18 éves nagyfiúk, a „jampi” Bódi Attila, a tanító bácsi Nagyváradon tanuló fia, kitűnő tanuló és kosárlabdázó, Türkössy Zsolt, kitűnő úszó és ma talán mondhatom így: testépítő, Erdei Jóska, amolyan gitározó, szellemi fenegyerek, akinek, mint később megtudtam, Erdélyi József, a költő volt a nagyapja, a szemüveges Erdőss Öcsi, kitűnő vízilabdázó, Darók Gabi, a mindig elegáns eminens, szóval a kamaszkori elit, amely mutatja a követendő nagyfiús viselkedési mintákat, s amelyik odaszól, ha hússzor átúsznad a medencét, hogy „Öcsi, nem hússzor kell átúszni, hanem ötvenszer!” ... és a lányok, persze, a lányok, akik mindezt figyelik a medence partjáról... Ó, az én nagyszalontai, gyermekkori fényes nyaraim emléke, amely felelevenedik itt, a „Fényes” elnevezésű tatai strandfürdőben, vadidegenek között... Nem, nem ez a „fényes”... Az a másik, az volt az, a nagyszalontai...

07.11.

Az esti világbajnoki döntő után (Spanyolország–Hollandia: 1–0) a focit is szóba hozom. Nem azért, mert vagy három hete tele vannak írói vb-kommentárokkal az irodalmi portálok, hanem mert a magam számára is furcsa, miként lettem én e labdajáték időnkénti „műélvezője”. Az úszás, vízilabda, kézilabda, atlétika, avagy a bokszt nagy eseményeit igen-igen megnéztem a televízióban, miközben a kosárlabdát például, amit évekig úztem ifikoromban, egyáltalán nem, sőt, kifejezetten unalmasnak tartom. De miért kell nekem a foci? Ami annak idején, „rongyilabda-szinten” túl, soha nem érdekelt? Kivétel a 6:3 időszaka, amikor szüleimmel s néhány családdal együtt a szomszéd hentes-mészáros Tóth Jóska bácsiék rádióján keresztül izgultuk végig az eseményeket. Majd legközelebb akkor figyeltem megint a focira, mikor az „ismeretlen” kolozsvári „magyar” edző, Kovács István Bajnokok Ligája győztest csinált a holland Ajaxból. Azazhogy mindig akkor, amikor valami „egyéb is” volt a játék mögött.

07.12.

Kissé elmaradtam a dolgaimmal, így hát most kánikulában festem a kerítést. (Tegnap a szomszédban, azaz Tatán mérték az országos melegrekordot.) Döböntem hallom, hogy legnagyobb unokánk, a tizenhét éves Mátyás három napra megy Szalontára, „dobolást tanítani”. És fel nem hív előtte, hogy ezt jelezze, hogy megkérdezze, melyik házban is laktunk, mert meg akarja nézni, ahol nagyapjék laktak, s ahol kisgyermekként egyszerűen ő is megfordult (igaz, keserves emlékeket őrizvén erről, merthogy úgy összecsípték a szúnyogok, hogy orvoshoz kellett vinnünk). Fel nem hív, hogy megkérdezze, nem akarok-e véletlenül üzenni valakinek, vagy hogy megkérdezze, mit is lehet ott látni, mit is kellene ott megnézni. No persze, ha neki magának ez nem jutott eszébe, éppen a szülők is eszébe juttathatták volna... Ráadásul apja, Tamás épp most jött vissza a sepsiszentgyörgyi dzsessztáborból, ahol egy hétig szintúgy dob- és ütőhangszeres oktatást folytatott. És ahol, mint mondja, érzelmileg „teljesen feltöltődött”...

07.14.

Hajnali kelés, háromnegyed hétkor indul a faluból a busz. Mire beérkezünk Pestre, a kislányok teljesen elbágyadnak, egyiket leadom apjának,

másikat leviszem a Klinikáig, átadom az anyjának, otthon a leánykolt szobában végigdobom magam az ágyon, órácskát pihenek, majd kávé, el a Korányiba az évi kötelező tüdőszűrésre. (Előtte némi latolgatás, menjek, ne menjek, aztán meggyőzi a jobbik felem a rosszabbikat, a negyven éve dohányszót, hogy ennyit kutyakötelességem megtenni, nem úgy, mint korábban, a magas vérnyomás miatt, hát hogyné, nem elég, hogy olyan drága a cigaretta, most még az érszűkület elleni gyógyszert is fizessem ezután, hát hogyné!) Nyugdíjfelvétél OTP-nél, postai csekkbefizetés, miegymás. Hazafelé menet a Corvin mozi mögött sétálok át, hadd lássam már, hogy néz ki pillanatnyilag az évek óta épülő és új központként hirdetett, reklámozott kerületrészt, a Corvin Sétányt, ha jól tudom, amerikai műépítész-hallgatókat is bevontak a városrész-tervezésbe. Ahol kedvteléssel állok meg, az öreg Práter utcai zeneiskola: bejárata előtt a járdán többfigurás szoborba öntve a *Pál utcai fiúk* klasszikus jelenete, a Pásztorok fenyegető tekintete előtt Nemecekék azon morfondíroznak, hogy lesz „einstand” vagy nem lesz... Hát azt az egykori színes golyós világot bizony-bizony, hipp-hopp, zsebre vágta, elsüllyesztette a mai építészet... Az épületek egyikébe-másikába már be is költöztek a különböző cégek, bankok, az automata-kapukon ki-be futkározó fiatal, fehér inges, nyakkendő, fekete öltönyös fiatalok. A menedzser-világ fiataljai közül egy sem látszik olyannak, akit csak úgy „einstandolni” lehet... Vajon hová tűntek a nemecekék?

07.15.

Kora reggel piac, majd a fél kilences busszal vissza Dunaalmásra. Levél, illetve e-mail Szentmártonitól és KAF-tól. Előbbi verset kér a *Magyar Naplónak*, utóbbi tulajdonképpen egy körlevelet küld: egy, szinte a szó szoros értelmében „vérfagyasztó” képriportot valami angol vagy holland lapból, amely arra hívja fel a figyelmet, hogy Dánia északi részén valahol még mindig dívik az az évszázados szokás, miszerint a fiúk a nagykorúvá válásukat egy bizonyos bálnafajta „leöldöklésével” pecsételik meg. A bálnák bizonyos időszakban beúsznak az öbölbe, ilyenkor csónakkal, csákyával, szigonnyal felszerelt fiatalok özönlük el a parti vizeket, s kezdetét veszi a ceremónia: a tulajdonképpeni mérszárlás... Pillanatok alatt vérvörös tengerré válik az öblöcske vize... A képek iszonyatosak, tény és való, de – gondolom én magamban – KAF barátunk is asszisztált talán kisgyermekkorában alföldi disznóölésen, ahol az addig úgyszintén igencsak barátságosan kezelt és emberbarátnak mutatkozó, ám hirtelen minden bizonnyal meghökkent

sértés leölésének körülményeiről ugyancsak lehetett volna vérfagyasztó pillanatfelvételeket készíteni... Ennek ellenére bizonyára KAF barátunk is igencsak szereti a hurkát, kolbászt, vagyis nem mondott le bizonyos étrendi vagy életvitelbeli sajátosságunkról, ahogy – bizonyára igen helytelenül – a dán fiatalok sem. A szokásrend megváltozását mindenhol annak a kisközösségnek az erkölcsi hozzáállása alakítja, amelynek életvitelébe az a szokásrend beletartozik... Mondom ezt, egy kissé annak az „emberbarát” malacnak is a szemszögéből, melynek kolbászából másfél kilónyt vettem a reggeli piacon... Ítéljük el a kegyetlen rituálét, de csak ha a haszonelvű rituálétól mi magunk is függetleníteni tudjuk magunkat... S persze, ne tessék, kérem, kivágott fenyőt se vásárolni karácsonykor, a disznóvágás utáni hetekben! (Most egyébként, a bejegyzésem végén, újraneztem a képriportot. Calderon-delfinekről van szó, amely állítólag „kommunikálni” úszik ki a part közelébe, a partról nagy tömeg figyeli az eseményeket, mint valami népünnepevény, babakocsis kismamákat is látni a tömegben, tény, hogy megsebzett vagy megvágott delfint többet is látni a képen, de valahogy nem jön elhinnem, hogy ez a jó kedélyűnek látszó tömeg egy „kihalóban levő” halfajta megsemmisítéséhez asszisztál ilyen örömmel... És éppen Dániában, ahol, gondolom, úgy „hozza van növe” az élet a halhoz, mint a mienk itt a kutyához... Gondolom, arrafelé talán az a mondás járja: „A hal az ember legjobb barátja!” ... Valami nem stimmel... Kedves KAF! Tiszta lélekkel nem tudnám aláírni... Maradok barátsággal stb., stb...

07.16.

Nos... hát ez a bálnadolog nem hagyott nyugodni, s ma reggel kicsit utánanéztam az interneten. A „calderoni delfin dráma” címszóra több mint 200 000 cím jön be. Az első bejegyzés – ugyanerre a képriportra – már 2008 októberéből...! Az első harmincat-negyvenet meg sem néztem... tulajdonképpen valami „helyi” reagálásra voltam kíváncsi. S meg is találtam: „Skandináv híradó” címszónál, „Podolin” néven Dániában élő magyar blogger írja a következőket úgyszintén (már!) 2008 végén, december 5-i bejegyzésében, *Állítsuk meg a hülyeséget!* címmel:

Kezdjük néhány alapvető tárgyi tévedéssel, illetve pontosítással. Először is a képeken látható állatokat magyarul *gömbölyűfejű delfinnek* (ritkábban *pilótabálnának*) hívjuk. A gömbölyűfejű delfin (*Globicephela melas*) morfológiai szempontból a delfinek családjába tartozik, de életmódja, viselkedése inkább a bálnakéhoz hasonló, ami miatt a legtöbb nyelv bálnaként tart-

ja számon: németül például *Grindwal*, *Pilotwal*, angolul pedig *Pilot Whale*. Hasonló okokból itt én is mint bálnát fogom kezelni. Másodszer, a szerencsétlen állatok nem valamiféle rituális férfivá avatásnak, hanem a Feröer (magyarul így írjuk) -szigeteki hagyományos közösségi bálnavadászatnak esnek éppen áldozatul. A szöveg további tévedése, hogy mindezért a dán kormány felelős. Nem annyira második hazám, mint inkább az igazság védelmében fontos hangsúlyozni, hogy a Dániától 1300 km-re fekvő Feröer-szigetek 1948 óta széles körű, a hadügy és a külügy kivételével az élet minden területére kiterjedő önkormányzattal rendelkeznek, és a szigetcsoport az EU-nak sem tagja. Ebből kifolyólag a dán kormánynak körülbelül anynyi közvetlen beleszólása van a helyi bálnavadászatba, mint mondjuk az angol királynőnek a kanadai fókavadászatba. ... Én a magam részéről nem látok lényegi különbséget a *grindaráp* és mondjuk a modern csirke- és sertésfarmok vagy vágóhidak gyakorlata között, hogy a bikaviadalt vagy a magyarországi énekesmadarak között az olasz vadászok által végzett rendszeres mészárlásokat ne is említsük. Sőt, azt hiszem, hogy egy átlagos magyar vagy dán sertésfarmon „elő” sertés, ha tehetné, boldogan cserélne egy pilótabálnával, amely egész életét szabadon, a neki legjobban megfelelő módon élhette le.

07.17.

Tegnap volt tíz éve, hogy meghalt Petri György. Az évfordulóról többfelé olvashatni, a Nyitott Műhelyben közös emlékezőestet tartottak. A *Holmi* pályatársak, egykori barátok vallomásait közli, a tegnapi *Litera* úgyszintén. Szóval hát akkor lássuk: Petri György... Talán a legelején le kell szögezni: a mi kolozsvári irodalmi közösségünket, akkor, ott, a hetvenes években tulajdonképpen meg se érintette Petri. Hangsúlyozom: a mi irodalmi közösségünket... Az utánunk következőket, a Balla Zsófi, Cselényi Bélukáékét lehet, hogy igen. Még arra sem emlékszem, hogy mikor került kezembe először Petri-kötet, s ez úgyszintén „alapállításomat” igazolja... Nem járt kézzől kézre, mint valami kötelező nemzedéki olvasókönyv, miközben más könyvek jártak... Egyike volt az érdekes és jó költőknek, semmi több... Azt a Petri-ájuultságot, ami személyét és költészetét körülvette, én áttelepedésem után észleltem igazából, és egy kicsit – igazán mondom – nem tudtam vele mit kezdeni. Hiszen ha megnézem egyikünk-másikunk nyolcvanas években írt és megjelent szövegeit, jól érzékelhető a mi „ellenálló-líránk” hasonlóan hangsúlyos jelenléte is az otthoni költészetben. Az

első igazi Petri-döbbenetemet az a kötet váltotta ki, amely a Magvetőnél jelent meg halála ötödik évfordulóján, s a vele készített több száz oldalnyi interjúanyagot, beszélgetéseket gyűjtötte egybe. Szóval hát számomra abból derült ki, hogy Petri igaziból költészete és élete „személyessége” miatt és révén válhatott olyan emblematikus figurájává a magyar irodalomnak, közéletnek. Én magam is készítettem vele akkori munkahelyem, az *Esti Hírlap* részére egy kisinterjúfélét, a szigligeti nyaralóban, a dokumentumkötetben ez is szerepel, ám a mi beszélgetésünkről az a kissé sajtó emlékem maradt, hogy a beszélgetés során még csak meg sem említődött köztünk, hogy ja igen, Erdély, ottani magyar írók, költők, kik, mik, micsinálnak, arról már nem is beszélve, hogy minden bizonnyal akkor hallotta az én nevem is először, amikor bemutatkoztam. Igaz, hogy költő lennék én magam is, arról nem tettem említést. Pedig hát, negyvenöt évesen, ugye, túl voltam már életem javán, Forrás-nemzedékkal, könyveimmel a hátam mögött... Munkásságát ma sem tudom másként olvasni, mint korabeli közlései idején. Nem nőtt meg. De interjúgyűjteményét bizonyára még előveszem majd néhányszor. Ma már abban van az újdonság számomra, nem a verseiben. ... És ma vagy holnap kisétálok a dunaalmási temetőbe, hogy egy szál virágot tegyek a sírjára.